

Anna Wilk

Odpoczynek w nauczaniu Jana Pawła II

W nauczaniu Jana Pawła II pojawia się m.in. zagadnienie odpoczynku. Mimo że nie należy ono do głównych tematów jego nauczania, można wyróżnić charakterystyczne cechy spojrzenia Papieża na tę ważną kwestię¹.

Prawo do odpoczynku

Broniąc godności człowieka, Jan Paweł II podkreślał, że ludzie mają prawo do odpoczynku. Czynił to zwłaszcza w swoich encyklikach społecznych przy okazji podejmowania tematu pracy ludzkiej, ale również przy innych okazjach. W encyklice *Laborem exercens* Papież napisał o przeznaczeniu ludzi przez Boga do odpoczynku i w tym kontekście przekazywał nauczanie dotyczące cotygodniowej przerwy w pracy. Czytamy tam:

Ludzka praca nie tylko domaga się odpoczynku „co siódmy dzień”, ale co więcej: nie może polegać na samej tylko eksploatacji ludzkich sił w zewnętrznym działaniu – musi pozostawiać przestrzeń wewnętrzną, w której człowiek, stając się coraz bardziej tym,

¹ Na temat odpoczynku zob. też: K. Romaniuk, *Biblijna teologia odpoczynku*, Warszawa 1992; H. Langkammer, *Ora et labora*, Wrocław 1996; J. Miluska, *O odpoczynku*, „Zeszyty Karmelitańskie” 2005, nr 3, s. 57–60; K. Kotowa, *Rytm pracy i odpoczynku*, „Pastores” 2005, nr 1, s. 39–46.

kim z woli Boga stawać się powinien, przygotowuje się do owego „odpoczynku”, jaki Pan gotuje swoim sługom i przyjaciółom².

W encyklice *Centesimus annus* Jan Paweł II również kilkakrotnie przypomniał o prawie człowieka do „należnego odpoczynku”³, jednocześnie zastanawiając się, jak ono jest realizowane. Pytał:

Czy obowiązujące systemy prawne, a także praktyka panująca w społeczeństwach uprzemysłowionych skutecznie zapewniają dzisiaj korzystanie z tego podstawowego prawa do odpoczynku świętego?⁴

W jednej z homilii Jan Paweł II wyraźnie upominał się o to prawo. Mówił: „Wyzysk przejawia się w takim ustalaniu czasu pracy, iż pozbawia się pracownika prawa do odpoczynku i troski o duchowe życie rodziny”⁵. W liście do młodzieży Papież podkreślał, że zdrowy odpoczynek jest potrzebą młodego człowieka na równi ze studiami i pracą⁶.

Odpoczynek Stwórcy

Mówiąc o odpoczynku, Papież jednak nie postrzegał go jedynie jako biologicznie uwarunkowanej potrzeby człowieka. Jego nauka sięgała znacznie głębiej. Przede wszystkim ukazywał Boga jako wzór odpoczynku, a odpoczynek jako nadprzyrodzony cel człowieka i dar Boży. O znaczeniu odpoczynku Boga Jan Paweł II mówił w rozważaniu przed modlitwą *Anioł Pański* w Pieve di Cadore. Przypomniał wtedy:

W Księdze Rodzaju czytamy, że Bóg „odpoczął dnia siódmego po całym swym trudzie, jaki podjął. Wtedy Bóg pobłogosławił ów siódmy dzień i uczynił go świętym, w tym bowiem dniu odpoczął po całej swej pracy, którą wykonał stwarzając (Rdz 2, 2–3). Te słowa obja-

² Jan Paweł II, *Laborem exercens*, nr 25, [w:] *Dzieło Jana Pawła II* – www.papieze.pl [kolejne pozycje Jana Pawła II są cytowane za tym wydaniem].

³ Jan Paweł II, *Centesimus annus*, nr 7.

⁴ Tamże, nr 9.

⁵ Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie VII Pielgrzymki do Polski w Legnicy 2 VI 1997*.

⁶ Por. Jan Paweł II, *List do młodych całego świata z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży 31 III 1985*, nr 14.

wiają duchowy sens odpoczynku i podkreślają jego potencjalny wymiar religijny⁷

W liście apostolskim *Dies Domini* Jan Paweł II wyjaśniał, jak należy rozumieć biblijny „odpoczynek” Boga. Czytamy tam:

Odpoczynek Boga w siódmym dniu nie wskazuje na Boga, który przestał „pracować”, ale podkreśla doskonałość wykonanej pracy i ma raczej oznaczać, że zatrzymał się On przed dziełem swoich rąk, kierując ku niemu spojrzenie pełne radości i zadowolenia, gdyż było „bardzo dobre” (Rdz 1, 31). Jest to więc spojrzenie „kontemplacyjne”, które nie zwraca się ku następnym dziełom, lecz pozwala raczej zachwycić się pięknem tego, co już zostało dokonane. Kieruje się ono ku wszystkim rzeczom, ale w szczególny sposób ku człowiekowi, który jest zwieńczeniem stwórczego dzieła⁸.

Te słowa papieskie wskazują, że zachwyt i kontemplacja są odpoczynkiem, a z kolejnych partii tekstu *Dies Domini* wynika, że odpoczynkiem są także relacje oblubieńcze. Jan Paweł II wyjaśniał bowiem:

Aby zrozumieć istotę „szabatu”, Bożego „odpoczynku”, należy uświadomić sobie głęboko oblubieńczy charakter więzi, jaka w Starym i Nowym Testamencie łączy Boga z Jego ludem⁹.

Ciekawe są też stwierdzenia Papieża, w których zaznaczył, że Bóg Ojciec odpoczywa w pełni w Chrystusie¹⁰, natomiast Chrystus „dopełniwszy swego dzieła na ziemi, znalazł odpoczynek w tajemnicy Ojca”¹¹. W encyklice *Evangelium Vitae* Jan Paweł II przytoczył też słowa św. Ambrożego, w których jest mowa o tym, iż Bóg odpoczywa w człowieku. Święty wyraził się następująco:

Zapadł zmierzch szóstego dnia i stworzenie świata zakończyło się ukształtowaniem tego arcydzieła, jakim jest człowiek, który sprawuje władzę nad wszystkimi istotami żywymi i jest jakby zwieńczeniem wszechświata, najpiękniejszą spośród wszystkich istot stworzonych.

⁷ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański w Pieve di Cadore* 21 VII 1996.

⁸ Jan Paweł II, *Dies Domini*, nr 11.

⁹ Tamże, nr 12.

¹⁰ Por. Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 12 VII 1998.

¹¹ Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie Wigilii Paschalnej w Bazylice św. Piotra w Rzymie* 30 III 2002.

Prawdziwie, powinniśmy zachować pełne bojaźni milczenie, ponieważ Pan odpoczął po wszystkich ziemskich pracach. Spoczął następnie we wnętrzu człowieka, spoczął w jego umyśle i w jego myślach; stworzył przecież człowieka jako istotę rozumną, zdolną Go naśladować, wzorującą się na Jego cnotach, spragnioną niebiańskich łask. W tych cechach człowieka zamieszkuje Bóg, który powiedział: „Ja patrzę na tego, który jest biedny i zgnębiony na duchu, i który z drżeniem czci moje słowo” (Iz 66, 2). Dziękuję Panu Bogu naszemu za to, że stworzył tak cudowne dzieło, w którym może znaleźć odpocznienie¹².

Także w jednej z audiencji Papież przytoczył modlitwę bł. Elżbiety od Trójcy Świętej, która prosiła, aby Bóg uczynił z jej duszy miejsce swojego odpoczynku¹³.

Bóg daje odpoczynek

W nauczaniu Jana Pawła II znajdujemy również często prawdę, że Bóg jest Dawcą odpoczynku i w Nim można odpoczynek odnaleźć. W encyklice *Dominum et Vivificantem* Papież pisał o odpoczynku, który przynosi Duch Święty. Czytamy tam:

Przynosi On [Duch Święty] bowiem „ochłodzenie i odpocznienie” wśród trudów, wśród pracy ludzkich rąk i umysłów. Przynosi „odpoczynek” i „ulgę” pośród spiekoty dnia, wśród niepokojów, walk i zagrożeń każdej epoki¹⁴.

W jednej z katechez Jan Paweł II przytoczył modlitwę teologa Kościoła ormiańskiego z X wieku Grzegorza z Nareku, w której m.in. możemy znaleźć słowa: „Błagam o Oblicze Tego, który daje odpocznienie”¹⁵. Także w przytoczonej przez Papieża modlitwie bł. Elżbiety od Trójcy Świętej Bóg jest przedstawiony jako Dawca odpoczynku. Błogosławiona wyraziła się:

O Boże mój, o Trójco, którą wielbię, pomóż mi zapomnieć całkowicie o sobie samej, abym mogła odpocząć w Tobie, w bezruchu i ukojeniu, jak gdyby moja dusza była już w wieczności¹⁶.

¹² Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, nr 35.

¹³ Por. Jan Paweł II, *Katecheza wygłoszona podczas audiencji generalnej* 24 V 2000.

¹⁴ Jan Paweł II, *Dominum et Vivificantem*, nr 67.

¹⁵ Jan Paweł II, *Katecheza wygłoszona podczas audiencji generalnej* 18 X 2000.

¹⁶ Jan Paweł II, *Katecheza wygłoszona podczas audiencji generalnej* 24 V 2000.

W jej słowach dostrzegamy też powiązanie odpoczynku z kontemplacją. A ponieważ celem człowieka jest kontemplacja Boga, również odpoczynek jest tym celem. Papież przypominał niejednokrotnie, że ostatecznym przeznaczeniem człowieka jest odpoczynek. W jednej z katechez powtórzył za św. Augustynem:

Co się tyczy czasu obecnego, w którym jesteśmy pielgrzymami na ziemi, śpiewamy „alleluja” na pociechę, by umocnić się w drodze; „alleluja”, które teraz wypowiadamy, jest jak pieśń podróżnego; jednakże ta trudna droga ma nas zaprowadzić do tej ojczyzny, gdzie znajdziemy odpoczynek i – gdy ustaną nasze codzienne troski – zapanauje niepodzielnie „alleluja”¹⁷

W homilii w Bazylice Grobu Świętego Jan Paweł II powiedział:

Przez swoje zmartwychwstanie otwiera drogę do wielkiego odpoczynku Szabatu, do Ósmego Dnia, gdy pielgrzymowanie ludzkości dobiegnie kresu, a Bóg będzie wszystkim we wszystkich¹⁸.

W jednej z katechez Papież przytoczył słowa św. Hilarego z Poitiers, w których ten Doktor Kościoła zaznaczył, że odpoczynek wtedy jest udziałem człowieka, kiedy zachowuje Boże przykazania, a to zachowywanie przykazań prowadzi go do odpoczynku ostatecznego. Święty wyraził się następująco:

Gdy człowiek działa zgodnie z tymi przykazaniami, przebywa w przybytku, odpoczywa na górze. Trzeba więc wiernie wypełniać polecenia oraz realizować dzieło przykazań. Ten psalm [Ps 15] powinien być zakotwiczony w głębi, zapisany w sercu, utrwalony w pamięci, ze skarbem jego wyrażonego zwięźle bogactwa powinniśmy się konfrontować dzień i noc. I w ten sposób, przyswajając sobie ten skarb w drodze ku wieczności i żyjąc w Kościele, będziemy mogli w końcu odpocząć w chwale Ciała Chrystusowego¹⁹.

Z jednej katechezy papieskiej wynika, iż odpoczynek można także uzyskać dzięki Najświętszej Maryi Pannie. Jan Paweł II przytoczył słowa modlitwy Grzegorza z Nareku:

¹⁷ Jan Paweł II, *Katecheza wygłoszona podczas audiencji generalnej 15 IX 2004*.

¹⁸ Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w Bazylice Grobu Świętego w Jerozolimie 26 III 2000*.

¹⁹ Jan Paweł II, *Katecheza wygłoszona podczas audiencji generalnej 4 II 2004*.

O Święta Boża Rodzicielko, znajdujemy orzeźwienie i odpoczynek pod płaszczem Twej opieki²⁰.

Cel odpoczynku

W swoim nauczaniu Jan Paweł II zwrócił uwagę także na cel odpoczywania. Jest to oczywiście „odbudowa sił fizycznych i duchowych”²¹ i „możliwość zebrania sił wewnętrznych, uspokojenia”²². Odpoczynek to też czas odbudowywania więzi rodzinnych. W jednym z rozważań przed modlitwą *Anioł Pański* Papież w sposób następujący mówił o duchowym wymiarze wakacji:

W jak wielu wypadkach trudno jest członkom rodziny znaleźć chwilę spokoju i odprężenia, aby nacieszyć się wzajemnie swoją obecnością, porozmawiać, podzielić się swoimi problemami i zamierzeniami! I oto właśnie wakacje są dobrą sposobnością, aby uzupełnić – jeśli można tak powiedzieć – ten niedostatek „człowieczeństwa”, spokoju, obecności. Dlatego właśnie trzeba, aby wakacje były rzeczywiście czasem odzyskiwania ludzkich energii, w którym można – przebywając z dala od zwykłego otoczenia – odnaleźć samych siebie i innych w warunkach większej równowagi i spokoju²³.

Odpoczynek to także czas odbudowywania więzi z Bogiem. Papież twierdził, że odpoczywa się również po to „aby poświęcić trochę więcej czasu na refleksję i modlitwę”²⁴. Mówił, iż

człowiek potrzebuje poświęcić część swego czasu, aby doświadczyć wolności od spraw materialnych, aby zagłębić się w swoje wnętrze i ożywić w sobie poczucie własnej wielkości i godności jako obywatela Bożego²⁵.

²⁰ Jan Paweł II, *Katecheza wygłoszona podczas audiencji generalnej* 13 XI 2002.

²¹ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański w Lorenzago di Cadore* 14 VII 1996.

²² Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie IV Pielgrzymki do Polski w Olsztynie* 6 VI 1991.

²³ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 1 VIII 1999.

²⁴ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański w Pieve di Cadore* 21 VII 1996.

²⁵ Tamże.

O odpoczynku niedzielnym pisał, że pozwala on „człowiekowi zwrócić się ku Bogu, aby mógł intensywniej przeżywać każdą chwilę swojego życia”²⁶. Wreszcie celem odpoczynku według myśli papiejskiej jest także kontemplacja. W czasie wakacji „ciało odzyskuje siły, a duch może oddać się głębszej refleksji i kontemplacji”²⁷ Zdaniem Jana Pawła II

urlopy i wakacje mogą dopomóc w przywróceniu właściwych proporcji między aktywnością zewnętrzną a kontemplacją, między pośpiechem a bardziej naturalnym rytmem życia, między hałasem i ciszą, która przynosi ukojenie²⁸.

Szeroko na temat celu wakacji Papież wypowiedział się w rozważaniu przed modlitwą *Aniół Pański* w Pieve di Cadore. Mówił, iż wakacje to „doświadczenie kształtujące samą egzystencję człowieka”. Podkreślał ich wartość w słowach:

Uwalniając się od rytmów codziennego życia, które męczą i wyczerpują fizycznie i duchowo, człowiek ma możliwość odkryć na nowo najgłębsze fundamenty swego życia i postępowania. W chwilach wypoczynku, a szczególnie podczas wakacji powinien uświadomić sobie fakt, że praca jest środkiem, a nie celem życia, ma też sposobność, by odkryć piękno milczenia jako przestrzeni, w której może odkryć samego siebie, aby wzbudzić w sobie wdzięczność i otworzyć się na modlitwę. Naturalną koleją rzeczy może wówczas spojrzeć innymi oczyma na własne życie i na życie innych, i uwolniony od pilnych zajęć codziennych, może odkryć swój wymiar kontemplacyjny, rozpoznając ślady Boga w przyrodzie i przede wszystkim w innych ludziach. To doświadczenie budzi w nim nową wrażliwość na ludzi żyjących wokół niego, poczynając od jego własnej rodziny²⁹.

Wykorzystanie wakacji

Wakacje to, zdaniem Jana Pawła II, okres, który nie może być czasem „pustki”, ale powinien być poświęcony na pierwszym miej-

²⁶ Jan Paweł II, *List do uczestników zgromadzenia generalnego Światowego Ruchu Chrześcijańskich Ludzi Pracy*, nr 2.

²⁷ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Aniół Pański* 16 VII 2000.

²⁸ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Aniół Pański* 22 VII 2001.

²⁹ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Aniół Pański w Pieve di Cadore* 21 VII 1996.

scu Bogu. W liście apostolskim *Dies Domini* Papież zaznaczył, że istnieje konieczność starania się o rozwój duchowy w czasie odpoczynku. Pisał:

Sam wypoczynek, jeśli nie ma się stać jałową bezczynnością, która wywołuje uczucie nudy, musi być źródłem duchowego wzbogacenia, zapewniać większą wolność, umożliwiać kontemplację i sprzyjać braterskiej wspólnocie. Dlatego spośród różnych form ludzkiej kultury oraz rozrywek, jakie proponuje społeczeństwo, wierni winni wybierać te, które najbardziej odpowiadają życiu zgodnemu z nakazami Ewangelii³⁰.

W jednym z rozważań przed modlitwą *Anioł Pański* Jan Paweł II wyrażał radość z tego, że wielu chrześcijan planuje swój odpoczynek zgodnie z powyższymi słowami listu *Dies Domini*. Mówił wówczas:

Bardzo interesujący jest z pewnością fakt, że coraz więcej osób i rodzin korzysta z wakacji, aby spędzić kilka dni w tak zwanych „ośrodkach duchowości” – klasztorach, sanktuariach, pustelniach, domach rekolekcyjnych. Zazwyczaj w miejscach tych można nie tylko nacieszyć się pięknem naturalnego otoczenia, ale także wzbogacić się duchowo dzięki spotkaniu z Bogiem przez refleksję i milczenie, przez modlitwę i kontemplację. Jest to bardzo zdrowa tendencja, która nie powinna pozostać ograniczona do okresu wakacyjnego. Należałoby znaleźć odpowiednie formy, aby praktyka ta mogła towarzyszyć codziennemu życiu także w innych okresach roku. Prawdziwym problemem jest bowiem zachowanie wewnętrznej harmonii, tak aby nasza zwykła egzystencja miała zawsze ów wymiar nadprzyrodzony, którego każdy z nas potrzebuje³¹.

Jan Paweł II wskazywał także na cel w ten sposób przeżywanego odpoczynku. Dzięki udziałowi w obozach modlitewnych i formacyjnych można później

dzielić się przeżytymi doświadczeniami z rodzinami, przyjaciółmi, grupami, wspólnotami i stowarzyszeniami, napełniając codzienne życie entuzjazmem, pogodą ducha, radością. W taki właśnie sposób jest się „solą i światłem” ziemi³².

³⁰ Jan Paweł II, *Dies Domini*, nr 68.

³¹ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 1 VIII 1999.

³² Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 1 IX 2002.

O korzystaniu z czasu wolnego Papież powiedział także w jednym ze swoich rozważań:

Trzeba mądrze korzystać z wakacji i ferii, aby służyły dobru jednostki i rodziny przez to, że umożliwiają kontakt z przyrodą, zapewniają spokój, dają czas na kultywowanie zgodnego życia rodzinnego, na wartościową lekturę i na zdrowe rozrywki, a nade wszystko pozwalają poświęcić się w większej mierze modlitwie, kontemplacji i słuchaniu głosu Bożego³³.

Odpoczynek w górach i wśród przyrody

W sposób szczególny Jan Paweł II zwracał uwagę na odpoczynek, który dokonuje się w kontakcie z przyrodą, a w szczególności z górami. Wyliczał szczególne funkcje tego kontaktu. Zdaniem papieża przyroda przywodzi na myśl majestat obecności Bożej³⁴. Szczególne góry rodzą twórczy trud³⁵, zachwycają, pobudzają do wielbienia Bożej wielkości, a także uczą³⁶. W *Liście do młodych* Papież zachęcał:

Życzę Wam, Młodym, aby Wasze „wzrastanie w latach i mądrości” dokonywało się przez obcowanie z przyrodą. Miejcie na to czas! Nie żałujcie go! Podejmujcie również trud i wysiłek, jaki to obcowanie niesie czasem z sobą, zwłaszcza gdy pragniemy docierać do rejonów szczególnie eksponowanych. Ten trud jest twórczy, stanowi on zarazem element zdrowego odpoczynku, który jest Wam potrzebny, na równi ze studiami i pracą³⁷.

O znaczeniu gór dla rozwoju wewnętrznego Jan Paweł II wypowiadał się następująco:

Ilekcroć mam możliwość udać się w góry i podziwiać górskie krajobrazy, dziękuję Bogu za majestat i piękno stworzonego świata. Dziękuję Mu za Jego własne piękno, którego wszechświat jest jakby odbłaskiem, zdolnym zachwycić wrażliwe umysły i pobudzić je do

³³ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 23 VII 2000.

³⁴ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 16 VII 2000.

³⁵ Jan Paweł II, *List do młodych całego świata*, nr 14.

³⁶ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 11 VII 1999.

³⁷ Jan Paweł II, *List do młodych całego świata...*, 31 III 1985, nr 14.

wielbienia Bożej wielkości. W górach znajdujemy przy tym nie tylko wspaniałe widoki, które można podziwiać, ale niejako szkołę życia. Uczymy się tutaj znosić trudy w dążeniu do celu, pomagać sobie wzajemnie w trudnych chwilach, razem cieszyć się ciszą, uznawać własną małość w obliczu majestatu i dostojeństwa gór. Wszystko to zachęca do refleksji nad rolą człowieka w kosmosie³⁸.

Jedna z homilii papieskich wygłoszona w czasie pielgrzymki do Polski ukazuje nam, że kontemplacja przyrody u Jana Pawła II prowadziła do kontemplacji tajemnic Boga:

Kiedy wędruję po polskiej ziemi, od Bałtyku, przez Wielkopolskę, Mazowsze, Warmię i Mazury, kolejne ziemie wschodnie od Białostockiej aż do Zamojskiej i kontempluję piękno tej ojczystej ziemi, uprzytamniam sobie ten szczególny wymiar zbawczej misji Syna Bożego. Tu z wyjątkową mocą zdaje się przemawiać błękit nieba, zieleń lasów i pól, srebro jezior i rzek. Tu śpiew ptaków brzmi szczególnie znajomo, po polsku. A wszystko to świadczy o miłości Stwórcy, o ożywczej mocy Jego Ducha i o odkupieniu, którego Syn dokonał dla człowieka i dla świata³⁹.

Dobra i zła rozrywka

Elementem odpoczynku jest również tzw. rozrywka. Także jej Jan Paweł II poświęcił niektóre swoje wypowiedzi. Papież bardzo pozytywnie wyrażał się o rozmaitych rozrywkach, przestrzegał jednak przed takimi, które mogą być zagrożeniem. W czasie Jubileuszu Świata Teatru, Kina, Telewizji i Muzyki powiedział do twórców:

Moi drodzy, wielu z was pracuje na polu rozrywki, jako autorzy i realizatorzy programów, które mają być okazją do odprężenia i zdrowej rozrywki. Chociaż radość chrześcijańska w ścisłym sensie należy raczej do sfery duchowej, obejmuje także zdrową rozrywkę, dobroczynną dla ciała i dla ducha. Społeczeństwo powinno zatem być wdzięczne tym, którzy produkują i realizują audycje i programy inteligentne i odprężające, zdolne rozbawić, ale nie prowadzące do

³⁸ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 11 VII 1999.

³⁹ Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie VII Pielgrzymki do Polski w Zamościu* 12 VI 1999.

alienacji, dowcipne, ale nie wulgarne. Szerzenie prawdziwej radości może być autentyczną formą miłości społecznej⁴⁰.

Jan Paweł II wyrażał nadzieję, że także rozrywka stanie się narzędziem ewangelizacji. Swoje oczekiwania względem twórców rozrywki ujmował słowami:

Kościół jest wam bliski i liczy na was: Oczekuje od was, że w kinie, telewizji, radiu, teatrze, cyrku i wszelkich innych formach rozrywki będziecie przekazywali ów ewangeliczny „zaczyn”, dzięki któremu każda ludzka rzeczywistość rozwija w pełni swój pozytywny potencjał⁴¹.

Osobom zaangażowanym w świecie rozrywki Papież przypominał, że

spoczywa na nich wielka odpowiedzialność za przekazywanie wraz z przyjemną rozrywką pozytywnych treści, zdrowych moralnie, zdolnych przepelniać życie ufnością i miłością⁴².

Jan Paweł II odróżniał także „zdrową” rozrywkę⁴³ od rozrywki „pustej”, która „zubaża i dehumanizuje”⁴⁴ oraz „banalnej” rozrywki⁴⁵, na którą można zmarnować i roztrwonić czas wakacji⁴⁶. Papież zwracał także uwagę na to, że urlopów nie powinno się poświęcać wyłącznie rozrywkom⁴⁷. Jan Paweł II mówił również o zagrożeniach, które mogą dotyczyć sportu. Wyraził się o sporcie: „Najpiękniejsza rozrywka świata” zostaje często skażona przez bezwzględną konkurencję” Zwracał uwagę, że także sport ma się stać misją i świadec-

⁴⁰ Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie Jubileuszu Świata Teatru, Kina, Telewizji i Muzki* 17 XII 2000.

⁴¹ Tamże.

⁴² Jan Paweł II, *Novo millennio ineunte*, nr 10.

⁴³ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 23 VII 2000. Por. *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 17 XII 2000.

⁴⁴ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański w Pieve di Cadore* 21 VII 1996.

⁴⁵ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 19 VIII 2001; *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 6 VII 2003.

⁴⁶ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 6 VII 2003.

⁴⁷ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański w Castel Gandolfo* 15 VIII 1999.

twem⁴⁸. Papież ostrzegwał także, że rozrywka może odciągać „od poważnego zaangażowania się w życie” i sprzyjać „wyrobieniu postawy bierności, egoizmu i izolacji”⁴⁹

Świętowanie

Odpoczynek w nauczaniu papieskim wpisuje się w rzeczywistość nadprzyrodzoną, jest bowiem elementem świętowania. Jeśli człowiek ma „ciasne horyzonty”, nie potrafi świętować. Świętowanie szczególnie dotyczy Dnia Pańskiego i polega na udziale w Eucharystii oraz odpoczynku „w atmosferze chrześcijańskiej radości i braterstwa”⁵⁰. W liście apostolskim *Dies Domini* Jan Paweł II napisał, iż „odpoczynek jest rzeczą świętą” Uzasadniał to stwierdzenie następująco:

pozwała człowiekowi wyrwać się z rytmu ziemskich zajęć, czasem nazbyt go pochłaniających i na nowo sobie uświadomić, że wszystko jest dziełem Bożym. Człowiek, obdarzony przez Boga ogromną władzą nad stworzeniem, mógłby zapomnieć, że to Bóg jest Stwórcą, od którego wszystko zależy. Uznanie tej prawdy jest szczególnie konieczne w naszej epoce, w której dzięki nauce i technice rozszerzyła się niezmiernie władza, jaką człowiek sprawuje przez swoją pracę⁵¹

Odpoczynek jest również rzeczywistością świętą, ponieważ jest w nim obecny Bóg⁵². Wymiar świętości posiada także dlatego, że jest miejscem świadectwa składanego o Bogu⁵³. Nie bez powodu to właśnie dzień odpoczynku, „dzień Pana jest panem dni”⁵⁴.

* * *

⁴⁸ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański* 29 X 2000.

⁴⁹ Jan Paweł II, *List do młodych całego świata...*, 31 III 1985, nr 13.

⁵⁰ Jan Paweł II, *Ecclesia in Europa*, nr 82.

⁵¹ Jan Paweł II, *Dies Domini*, nr 65.

⁵² Por. Jan Paweł II, *Homilia na Placu św. Piotra* 6 X 2002.

⁵³ Por. Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona w czasie VI Pielgrzymki do Polski w Gorzowie Wielkopolskim* 2 VI 1997.

⁵⁴ Jan Paweł II, *Dies Domini*, nr 2.

Odpoczynek w nauce Jana Pawła II jest przedstawiony jako doświadczenie człowieka, które może być źródłem wielu cennych wartości. W sposób szczególny może otwierać człowieka na Boga, kształtować pozytywnie osobowość odpoczywającego. Uprzywilejowanym odpoczynkiem, który jest celem człowieka, jest odpoczynek w Bogu, który jest Bożym darem. Jest to zanurzenie się w Nim i kontemplacja Jego tajemnic.

Rest in the Teaching of John Paul II Summary

Rest in the teaching of John Paul II is presented as an experience which may be a great asset for man. It can, in a special way, open man to God and shape in a positive way the personality of the person. A privileged kind of rest, which is every man's aim, is the rest in God, which is God's gift. It is immersing in Him and contemplating His mystery.